ומחרוזות של דגים: אמאי להוי [א] [א]קשר סימן בקטרא דציידא דכולי עלמא הכי מקטרי ולהוי מנין סימן במנינא דשוין בעו מיניה מרב ששת [מנין[א]] הוי סימן או לא הוי סימן אמר להו רב ששת תניתוה מצא [א] כלי כסף וכלי נחושת גסטרון של אבר וכל כלי מתכות הרי זה לא יחזיר עד שיתן אות או עד שיכוין משקלותיו [ב]ומדמשקל הוי סימן [ג] [ג]מדה[ב] [ד]ומנין נמי הוי סימן: וחתיכות של בשר וכו': אמאי להוי משקלא סימן במשקלא דשוין ותהוי חתיכה גופה סימן או דדפקא או דאטמא מי לא תניא [ה]מצא חתיכות דגים[ג] ודג נשוך חייב להכריז [ו]חביות של יין ושל שמן ושל תבואה ושל גרוגרות ושל זיתים הרי אלו שלו [ז]הכא במאי עסקינן בדאיכא סימנא בפסקא כי הא [ג]דרבה בר רב הונא מחתיך ליה אתלתא קרנתא דיקא נמי דקתני דומיא דדג נשוך שמע מינה אמר מר חביות של יין ושל שמן ושל תבואה ושל גרוגרות ושל זיתים הרי אלו שלו והא תנן [ד]כדי יין וכדי שמן חייב להכריז א"ר זירא אמר רב מתניתין ברשום מכלל דברייתא בפתוח אי בפתוח אבידה מדעת היא אמר רב הושעיא במציף אביי אמר אפילו תימא אידי ואידי ברשום [ח]ולא קשיא כאן קודם שנפתחו האוצרות כאן לאחר שנפתחו האוצרות כי הא דרב יעקב בר אבא אשכח חביתא דחמרא לאחר שנפתחו האוצרות אתא לקמיה דאביי א"ל זיל שקול לנפשך בעא מיניה רב ביבי מרב נחמן מקום הוי סימן או לא הוי סימן אמר ליה תניתוה מצא חביות של יין ושל שמן ושל תבואה ושל גרוגרות ושל זיתים הרי אלו שלו ואי ס"ד דמקום הוי סימן לכרוז מקום אמר רב זביד הכא במאי עסקינן ברקתא דנהרא אמר רב מרי מאי טעמא אמרו רבנן רקתא דנהרא לא הוי סימן דאמרינן ליה כי היכי דאתרמי לדידך אתרמי נמי לחברך[ד] איכא דאמרי אמר רב מרי מאי טעמא אמרו רבנן[ה] מקום לא הוי סימן דאמרינן ליה כי היכי דאתרמי לדידך האי מקום אתרמי נמי לחברך האי מקום ההוא גברא דאשכח כופרא בי מעצרתא אתא לקמיה דרב א"ל זיל שקול לנפשך חזייה דהוה קא מחסם[ו] א"ל זיל פלוג ליה לחייא ברי מיניה לימא קא סבר רב מקום לא הוי סימן א"ר אבא משום יאוש בעלים נגעו בה דחזא דקדחי ביה חלפי: ר"ש בן אלעזר אומר וכו': מאי אנפוריא א"ר יהודה אמר שמואל כלים חדשים שלא שבעתן העין היכי דמי אי אית בהו סימן כי לא שבעתן העין מאי הוי אי דלית בהו סימן כי שבעתן העין מאי הוי לעולם דלית בהו סימן נפקא מינה [ט]לאהדורי לצורבא מרבנן בטביעות עינא שבעתן העין קים ליה בגוייהו ומהדרינן ליה[ז] כי לא שבעתן העין לא קים ליה בגוייהו ולא מהדרינן ליה דאמר רב יהודה אמר שמואל [י]בהני תלת מילי עבידי רבנן דמשנו במלייהו[ח] [ה]במסכת ובפוריא ובאושפיזא

ומודה

במנינא דשוין. כבר נהגו הציידין לחרוז כמנין הזה בחרוז אחד: וגסטרון של אבר. שברי חתיכות של אבר: שיכוין משקלותיו. שיאמר משקלו ויכוין האמת: במתקלא דשוין. שנהגו הטבחים לעשות החתיכות במשקל הזה: חתיכה גופה סימן. יאמר מאבר פלוני היה: או דדפקא. לשון שמעתי ומשום רבי יצחק בר' מנחם שמעתי דדפקא פלנק"ן מקום שדופק כשהוא יגע: חתיכות דג חייב להכריז. קא ס"ד כשאין בהן סימן והחתיכה גופה סימן או מאצל הראש או מן[ט] הזנב: ודג נשוך. זהו סימן שלו: הכא במאי עסקינן. דקתני חתיכות דג חייב להכריז: בדאיכא סימנא בפסקא. שלא נחתכה כדרך החותכין: כי הא דרבה. כשהיה שולח בשר לאשתו ביד נכרי: מחתך לה אתלת קרנתא. עושה החתיכה בת ג' קרנות כזה:

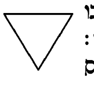

דומיא דדג נשוך. דיש בו סימן: מתני'. דחייב להכריז: ברשום. חביותיהם של חרס היו וגפין אותם במגופת חרס וטורקין טיט סביב לדבק המגופה שלא יצא ריח היין ובימי שבט או ניסן שמוכרין בעלי בתים חביות לחנווני כעשר או כט"ו יחד נוטלין מגופותיהם וטועמין את היין וחוזר וסותמו וטח בו טיט סביב המגופה והוא קרוי רושם ונושאן החנווני לביתו ומתניתין בחבית רשומה והיינו סימן שיש רושמין[י] ויש שנושאין אותה פתוחה למוכרה מיד: ופרכינן מכלל דברייתא. דקתני הרי אלו שלו בפתוחה קתני בתמיה פשיטא דהא אבידה מדעת היא שהניחה פתוחה וכל שקלים ורמשים ונחשים שותים הימנה: במציף. שהניח מגופה עליה ולא שרקה בטיט סימן ליכא ואבידה מדעת נמי ליכא: קודם שנפתחו האוצרות. שעדיין לא הגיע זמן מוכרי החביות ויחיד בעלמא הוא דעביד הוי רושם סימן: ברקתא דנהרא. והיין בא לעיר בספינה והלוקחין מפנין הספינה ומניחו[כ] על שפת הנהר ונושאין אחת אחת ופעמים ששוכח: איכא דאמרי כו'. נפקא מינה דאפי' כוון ואמר מקום מושבה מסוים לא הוי סימן: כופרא. זפת דבר שאין בו סימן הוא: מחסם. לשון לא תחסום (דברים כה) מגמגם בדבר ולבו נוקפו: דקדחו ביה חלפי. אורטי"א בלעז גדלו עליה ש"מ מימים רבים היה שם וכבר נואשו הבעלים: שלא שבעתן[ל]. עדיין לא הורגל בראייתן ותשמישן שיהא מכירן יפה ולשון אנפוריא נוטריקון אין פה ראיה: נפקא מינה כו'. וכגון דזה התובע צורבא מרבנן הוא: במסכת. יש בידך מסכת פלוני סדורה בגירסא או לאו ואע"ג שסדורה היא לו יאמר לו לאו ומדת ענוה היא: בפוריא. שימשת מטתך יאמר לאו מדת[מ] צניעות הוא:

באושפיזא

מחרוזות של דגים הרי אלו שלו. וה"ה מחרוזות של בשר כדאמר בתוספתא (פ"ג) וא"ת והא אמר בפ' גיד הנשה (חולין דף צה: ושם ד"ה בחרוזים) אל תהא שוטה בשר בחרוזים הוי סימן וי"ל גבי בשר שנתעלם מן העין הקילו טפי[ו] דאין הלכה כרב מדפריך (שם) ורב היכי אכל בשרא משמע דאין שפיר אכלינן:

מדמשקל הוי סימן מדה ומנין נמי הוי סימן. משמע דמדה עדיפא וא"ת והא אמרי' (לקמן דף כח.) יכתן לאומר משקלותיו ולא לאומר מדת ארכו ורחבו משמע דמשקל הוי סימן טפי וי"ל דה"מ בבגד דאין דרך לשקול התם ודאי משקל עדיף:

חביות של יין ושל גרוגרות הרי אלו שלו. אע"ג דתנן (לקמן דף כד:) מלא פירות בכלי חייב להכריז משום סימן של הכלי הכא רגילות הוא דכל החביות שוין וא"ת מדת היין להוי סימן וי"ל שהחבית מלאה וכל החביות שוין אבל אם אין החבית מלאה יהא סימן לומר כמה יין יש בו:

אתלתא קרנתא. וא"ת דרב אמר בפ' אין מעמידין (ע"ז דף לט: ושם) חבי"ת אסור בחותם אחד ושמואל נמי לא פליג עליה אלא בחלב אבל בשר יין ותכלת מודה ומפרש ר"ת דהתם מיירי בישראל חשוד וכן משמע דמיירי התם לעיל בחבר ועם הארץ וישראל חשוד לא מרתת כמו נכרי[ו]:

ברשום. שכל בעל הבית עושה רשימתו משונה משל חבירו והוי סימן ברייתא[ס] בלא רשימה:

[ע]אביי אמר. אפילו רשום לא הוי סימן אחר שנפתחו האוצרות שבעל הבית אחד מוכר להרבה חנוונים וכולם רשומים בענין אחד ופרש"י אינו נראה:

במסכת. וא"ת והאמר (קדושין דף ל.) ושננתם שיהו דברי תורה מחודדין בפיך שאם ישאלך אדם אל תגמגם ותאמר לו אלא אמור לו מיד וי"ל דהיינו דוקא באדם הבא לשאול דין או הוראה או להתלמד אבל הכא שבא לנסותו אם יודע מותר לשנות ולומר לא למדתי זה:

בפוריא. אין רגילות שישאלוהו כפירוש רש"י אם שימש מטתו אלא אם בעל קרי היה ולא בא לבית המדרש ושאלוהו למה לא בא ישנה ויאמר שחולה היה או שאר אונס אירע לו אי נמי שאלוהו שכבת על מטה זו לא יאמר לו[פ] כן פן יראה[צ] בה קרי ויתגנה:

באושפיזא. אם שאלוהו אם קבלוהו בסבר פנים יפות יאמר לא כדפירש רש"י דאמרינן בערכין (דף טז.) [ו]מברך רעהו בקול גדול בבקר השכם בערב[ק] קללה תחשב[ר] לו וא"ת והא אמרינן בברכות (דף נח.) אורח טוב אומר כל מה שטרח בעל הבית לא טרח אלא בשבילי וי"ל דהתם מיירי בין בני אדם מהוגנים והכא בין בני אדם שאינם מהוגנים והא דלא חשיב הכא מותר לשנות מפני דרכי שלום כדאמרינן פרק הבא על יבמתו (יבמות דף סה:) משום דהני נמי משום דרכי שלום הן ורגילין יותר מאחרים להכי נקט הני:

עין משפט
נר מצוה

כז א מיי' פט"ו מהל' גזילה ואבידה הל' ו טוש"ע ח"מ סי' רסב סעיף ג וסעיף ו:

כח ב ג ד מיי' שם פי"ג הל' ה סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסב סעיף ג וסי' רסז סעיף ז:

כט ה מיי' שם פט"ו הלכה יא סמג שם טוש"ע שם סי' רסב סעיף ח וסעיף טו:

ל ו מיי' שם הלכה ט ועיין בהשגות ובמגיד משנה טוש"ע שם סעיף ט בהג"ה:

לא ז מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעי' טו:

לב ח מיי' שם הלכה ט ועיין בהשגות ובמגיד משנה טוש"ע שם סעיף ט בהג"ה:

לג ט י מיי' שם פי"ד הלכה יג סמג שם טוש"ע שם סעיף כא:

רבינו חננאל

מחרוזות של דגים. דלית בהו סימן לא במדה ולא במשקל ולא בקשירה אלא מצאן בקשירת הציידין. ובמניינא דשוין. כלומר כל מחרוזות עשרה דגים הרי אלו שלו. וכן בשר שאין בו סימן, אבל יש בו סימן בחתיכות כדרבה דהוה מחתך בה בתלת קרנתא חייב להכריז, דתניא מצא כלי כסף או כלי נחושת וגסטרון וכל מיני מתכות לא יחזיר עד שיתן אות או עד שיתן משקלותיו ש"מ דמשקל הוי סימן, ומדמשקל הוי סימן מדה ומנין נמי הוי סימן וכן הלכה. (מסובריא דנשייתא) א). כסוי הקנקנים כשהוא מהודק וטחוי בטיט נקרא רשום. כשהוא מרופרף נקרא מצוף מלשון ציפוי. ואסקינן בה אידי ואידי ברשום ומתניתא דקתני הרי אלו שלו לאחר פתיחת האוצרות שהכל כשהן באוצרות כשהן רשומין כן מוציאין אותו והכל ענין אחד הן, כי הא דר' יעקב בר אבא אשכח חביתא דחמרא אחר פתיחת האוצרות ואמר ליה אביי זיל שקול לנפשך. סוגיין דשמעתא מקום לא הוי סימן. פי' כופרא. אצטלע. פי' מהסם. מדקדק על עצמו מליגע בו, כיוצא בו בהאשה שנתאלמנה (דף כ ע"ב) חזייה רב אשי לרב כהנא דהוה קא מהסם א"ל מי סברת עלך סמיכנא ומתיירא מן העבירה, ואמר רב לההוא גברא אין בו איסור אם רצונו חלקיהו עם חייא ברי כלומר אין בו איסור. פי' קדח בהו חילפי. צמחו בו עשבים הנקראים חילפי והן קמשונים שצומחין בכרמים, כלומר מזמן רב הוא (מוטב הוא) [מונח] הנה בזה המקום וכבר נתיאשו הבעלים: מתני' ר' יהודה אומר כל דבר שיש בו שינוי חייב להכריז כיצד עיגול ובתוכו חרש וכו'. פי' עיגול של דבילה. מאי כלי אנפוריא כלים חדשים שלא שבעתן העין. כלומר לא עיין בהן הרבה ולא שבעה עינו בראייתם לפיכך אינו מכירן ושמועה זו בכלים שאין בהם סימן אם שבעתן עינו ומכירן ידיעה ברורה מהדרינן להו לצורבא מרבנן בטביעות עינא. והני מילי בצורבא מרבנן. דלא משני בדיבוריה, אבל בהני תלת מילי. במסכתא. שקראה ואמר איני יודע אותה כי לא קריתיה כגון זה לא מחזקינן ליה בשקרי דעבד כרבנן דאמרי לעולם למד לשונך לומר איני יודע. וכן בפוריא. אם יאמר לך לא שימשתי וכי לא ישנה אשתי אצלי הלילה

חשק שלמה על ר"ח

א) נראה דל"ל מסוברא דנזייתא ועי' בערוך ערך סבר ה'.

מסורת הש"ס
עם הוספות

א) [לעיל כ: לקמן כה:], ב) [עיין תוס' יבמות קטו: ד"ה אתרמויי], ג) [ביצה כח.] חולין צה:, ד) [לקמן כה.], ה) [עיין תוס' קדושין ל. ד"ה אלו], ו) [ועיין תוס' עבודה זרה דף לג. ד"ה אמר רב], ז) משלי כז יד.

הגהות הגר"א

[א] גמ' מצא כסף ונחשת גסטרון של אבר וכל מיני מתכות. כצ"ל (ועי' רא"ש ועי' רש"י לקמן כד ב' במתני' ד"ה מצא כו'):

לעזי רש"י

פלנק"ן. פירוש הכסלים (דיא פלאנקען) (רש"י ויקרא ג, ד ועיין רש"י יהושע יט יב). אורטי"א. פירוש מיני קוצים (רש"י ישעיה לד, יג).

ליקוטי רש"י

קשר סימן. יש קשרים שאינן דומין זה לזה ויאמר כך וכך הוא עשוי [לעיל כ:]. קטרא. קשר [שבת קיא:]. דאטמא. ירך [חולין נד.]. מחתיך ליה אתלתא קרנתא. כשהיה משלח הבשר לביתו היה רגיל לעשות כל חתיכה בעלת שלש קרנות וכבר היו מכירין אנשי ביתו שזה היה סימן שלו [ביצה כח.]. לכל חתיכה ג' קרנות ומשום סימן שלא יגנבו ממנה אנשי ביתו [חולין צה:]. רקתא דנהרא. שפת הנהר גבוה מן הנהר [מגילה ו.]. על שפת הנהר מקום שהספינות עולות לגמל [לקמן קח.]. מעצרתא. גת [עי' ע"ז ס.]. לאהדורי וכו' בטביעות עינא. כיון שאמר אני מכירה אע"פ שאינו נותן בה סימן כדאמר בגלו מגילאות [שבת קיד.]. פוריא. מטה [מו"ק כה.].

הגהות וציונים

א] מהרש"ל (גליון) דפו"י משקל וכ"ה ברי"ף ובהרבה ראשונים, ורש"ל הגיה מנין, והביא שכ"ה ברא"ש (ועי' שמ"ק). נ"א מכת"י מנין ומשקל, ונ"א מדה ומנין ומשקל: ב] להגורסים לעיל "מנין" (או "מנין ומשקל". דק"ס) צ"ל כאן מנין (ולהשמיט "מדה"), כ"כ רמב"ן. ועי"ע ר"ן ונמו"י: ג] צ"ל דג (דפו"י, וכמו ברש"י). קצת כת"י מצא חתיכות בשר חתיכות דג, וכ"ה בתוספתא פ"ב ה"ב: ד] קצת כת"י כי היכי דאנחת את חברך נמי אנח איכא דאמרי, וכ"ה ברא"ש. ובנ"א הגי' ג"כ כך, ואח"כ (במקום איכא דאמרי וכו') ואיבעית אימא כי היכי דאתרמי לך לדידך אתרמי ליה נמי לחברך ההוא גברא וכו', וכ"ה בריטב"א עיי"ש, וכן צ"ל לפי רש"י (דק"ס): ה] כת"י מאי טעמא דמאן דאמר, וכ"ה ישר מאד דפלוגתא היא (דק"ס): ו] בקצת כת"י מהסם וכ"ה בבה"ג, וברא"ש בדפו"י מהסם וכ"ה בר"ח ובערוך ובשמ"ק. ועי' מהר"ץ חיות: ז] "ומהדרינן ליה", וכן אח"כ "ולא מהדרינן ליה" ליתא ברא"ש ובפסקי רי"ד ובכמה כת"י: ח] ראשונים וכת"י בדיבורייהו: ט] כת"י מאצל: י] כת"י ברישומו, או: רושמו, ועי' מהר"ם, חכמת מנוח ורש"ש: כ] צ"ל ומניחין (באה"מ, וכ"ה בכת"י): ל] בכת"י נוסף העין: מ] ברש"י שבע"י יאמר לו לאו ומדת: נ] [עיין מהר"ם ופר"ח סימן סג ס"ק ג ביו"ד] (גליון): ס] כת"י ובברייתא: ע] הם דיבור אחד, מהר"ם ועיין שם (גליון): פ] נדצ"ל להם (באה"מ): צ] נדצ"ל ייראה: ק] "בערב" ליתא במשלי ובערכין, וליתא בקצת כת"י. ועי' כוס הישועות: ר] פירוש שמשכים בבוקר לברכו אז בערב קללה תחשב לו לבעה"ב, מהרש"ל (גליון):